

ZAVIČAJ

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historijuBroj 54
Godina XXVII
Novembar, 2022.
[str. 261-280]

© Monos 2022

Bilješke o društvenom životu sela Stjepan Polje kod Gračanice u drugoj polovini 20. stoljeća, sa posebnim osvrtom na omladinske aktivnosti

Senahid Kahrimanović

Po svom vlastitom sjećanju i uz pomoć kazivača iz svoje generacije, autor se potrudio da opiše i podsjeti na neke oblike društvenog života u selu Stjepan Polje kod Gračanice u drugoj polovini prošlog stoljeća, posebno se fokusirajući na aktivnosti mladih šezdesetih godina prošlog stoljeća. Tako smo dobili jedan koristan iskaz koji može poslužiti za bolje razumijevanje određenih društvenih procesa na selu u širem prostoru sjeveroistočne Bosne i u spomenutom vremenskom okviru. Iz vlastitog iskustva, autor naglašava vaspitni značaj dobrovoljnog omladinskog rada u tom periodu, koji se počesto krivo prosuđuje, a ponekad tendenciozno poistovjećuje i sa nekim oblicima komunističke represije. U dijelovima u kojim se sjeća kulturno-zabavnih i sportskih aktivnosti mladih, koje je i sam organizovao, autor jasno uočava ubrzane pozitivne promjene, naročito poslije 1965. godine, procese modernizacije i podizanja općeobrazovnog i kulturnog nivoa na selu. Kroz ovaj rad uočljiva je „prelaznica“ od tradicionalnog načina života i društvenih odnosa na selu ka modernijim oblicima savremenog doba.

Ključne riječi: Stjepan Polje, Gračanica, radne akcije, omladinska organizacija

OMLADINSKE ORGANIZACIJE I DOBROVOLJNI RAD: OPĆE NAPOMENE

Nakon završetka Drugog svjetskog rata u Jugoslaviji, nova vlast je odmah pristupila organizaciji obnove i izgradnje ratom razrušene i devastirane zemlje. Ratne štete bile su ogromne – uništen ili oštećen je veliki broj stambenih i privrednih zgrada, mnogo je ljudi ostalo bez domova, uništeni su milioni sta-

bala voćaka, stradalo nekoliko miliona grla stoke.... Uništena su ili oštećena postrojenja industrijskih i rudarskih objekata, mali broj pruga je bilo sposobno za saobraćaj. Važnu ulogu u obnovi imao je Fond za obnovu zemlje, osnovan već maju 1945. pri Ministarstvu finansija, čijim je sredstvima raspolagao Privredni savjet, odnosno Savezna planska komisija pri Vladi FNRJ. U prvom Petogodišnjem planu industrijalizacija i elektrifikacija bila je prioritet broj jedan.

Ogroman posao obnove, izgradnje i industrijalizacije zemlje zahtijevao je golemu količinu slobodne radne snage. S obzirom da u državi nije bilo dovoljno radnika, pogotovo kvalifikovanih, pa se pribjegavalo to nadomjestiti dobrovoljnim radom, koji se u pojedinim fazama kombinovao sa blažim ili oštrijim mjerama prisile. Kad je riječ o dobrovoljnom radu, tu se prije svega računalo na omladinu i omladinske organizacije.

Prve omladinske radne jedinice bile su organizovane kao dio pozadinske podrške borbenim jedinicama NOV-a i POJ-a formirane su još za vrijeme rata u okviru USAOJ-a. One su obavljale sve poslove koji su olakšavali borbeno djelovanje partizanskih jedinica – pranje, kuhanje, dopremu hrane, oružja i municije na položaje, prenošenje i njegu ranjenika, obavljale su poljoprivredne radove (sjetvu i žetvu), popravljale puteve, pruge, oštećene objekte i slično.

Na samom početku mirnodopskog razdoblja, omladinska organizacija je djelovala kao društveno-politička organizacija socijalistički opredijeljene omladine i bila je dio široke organizacije Narodnog fronta, kasnije Socijalističkog saveza radnog naroda. Inače, Savez socijalističke omladine je vukao korijen iz dvije ranije omladinske organizacije, a to su: Savez komunističke omladine Jugoslavije (SKOJ), osnovan 1919. i Ujedinjeni savez antifašističke omladine Jugoslavije (USAOJ) osnovan 1942. U toku 1946. godine USAOJ mijenja ime u Narodna omladina Jugoslavije (NOJ), a 1948. SKOJ i NOJ ujedinjuju se u je-

dinstvenu organizaciju, koja je zadržala naziv Narodna omladina Jugoslavije da bi se, 1963. transformisala u Savez omladine Jugoslavije (SOJ), a 1974. u Savez socijalističke omladine Jugoslavije (SSOJ). Sve ove organizacije okupljale su članstvo između 14 i 27 godina. U okviru SSOJ, uspostavljeni su posebni oblici omladinskog djelovanja, sa statusom društvenih organizacija koje okupljaju omladinu. Najaktivnije kod nas na području Gračanice bile su sljedeće organizacije: Savez izviđača, Ferijalni savez, Savez gorana, Narodna tehnika (najaktivniji su bili radio amateri), zatim Crveni krst-križ, Savez organizacija za fizičku kulturu, Savez pionira i druge.

Po završetku rata omladinske radne jedinice započele su s radom na obnovi ključne infrastrukture i sa poljoprivrednim radovima kako bi se omogućila osnovna prehrana stanovništva i suzbila prijeteca glad. Do kraja 1945. godine, u Jugoslaviji su formirane 183 radne brigade s 300 000 omladinaca koji su radili na obnovi zemlje. Do zime 1945./1946. obnovljeno je 30 000 kuća i 10.000 privrednih zgrada, popravljeno je ili izgrađeno 1310 škola itd.

Od 1947. godine povećan je obim dobrovoljnog rada omladine koja se, osim tadašnjih radnih akcija, direktno uključivala i na izvršenje zadataka iz prvog Petogodišnjeg plana. Mladi se tada angažuju na radovima u poljoprivredi i industriji, ali i u izgradnji ukupno šezdeset osam objekata savezne i republičke važnosti. U te radove je bilo uključeno oko 280.000 mladih, koji su na radnim akcijama provodili po dva mjeseca i više. Uz mlade koji su učestvovali na lokalnim radovima, postotak mladih angažovanih na svim radovima u Jugoslaviji, te godine je iznosio oko 80 %.

U razdoblju od 1. aprila do 15. novembra 1947. izgrađena je pruga Šamac – Sarajevo, duga 242 km, u čemu je učestvovalo 211.370 mladih iz cijele Jugoslavije. To je bio najveći izgrađeni objekat "Petoljetke", ujedno jedan od najvažnijih. Bilo je, naime, od vitalnog

interesa za državu povezati dolinu rijeke Bosne, koja je obilovala rudnim nalazištima – željeznom rudom i ugljem, ali i drvnom građom, sa Sarajevom i drugim dijelovima države kako bi se ostvario predviđeni razvoj crne metalurgije i poboljšala saobraćajna povezanost zemlje. Radilo se s velikim elanom i entuzijazmom, a svaki uspjeh bio je u čast Tita i Partije. Dugo su u narodu ostale parole, često ukomponovane u pjesmu poput: “Udarne brigada sve će da svlada” ili “Šamac – Sarajevo, to je naša meta: izgraditi prugu još ovoga ljeta” ili “Druže Tito, samo reci, ostajemo šest mjeseci”. Osim naglašene ideologizacije i politike, omladinske radne akcije, veće i manje, bile su i svojevrsni obrazovni centri iz kojih se kvalifikovana radna snaga direktno uključivala u privredu. Samo na radnoj akciji „Omladinska pruga Šamac – Sarajevo“, razne obrazovne oblike i kurseve pohađalo je preko 25.000 brigadira. Na tim radnim akcijama je vršeno masovno opismenjavanje, obrazovanje i produkcija raznih profila budućih radnika i službenika. Osim kurseva opismenjavanja, opšteobrazovnih i stručnih tečajeva, osiguravani su im i razni kulturno-umjetnički. te sportski sadržaji, kao i predvojnička obuka.

Ideološki odgoj mladih, naravno, usmjeravao se i usklađivao sa programskim i ideološkim načelima komunističke partije. Osim omladine, na poslovima obnove i izgradnje zemlje angažovano je i preko 50.000 zatvorenika, ratni zarobljenici – oko sto hiljada njemačkih ratnih zarobljenika – kao i ostalo radno-sposobno stanovništvo. Postoji podatak da je 1949. godine za poslove obnove angažovano 425.497 radnika i seljaka. Njihov angažman je nadzirao Narodni front (NF) koji je kasnije preimenovan u Socijalistički savez radnog naroda (SSRN). NF je kao krovna organizacija osnivala radne jedinice i organizovala rad velike mase građana.

Iako se i na omladinske radne akcije, posebno u prvim godinama poslije rata (negdje do 1950) odlazilo i pod izvjesnom prisilom,

omladinski dobrovoljni rad treba razlikovati od takozvane radne obaveze, koja je bila obavezna za sve odrasle građane, njihove zaprege itd. Za one koji se nisu odazivali radnoj obavezi, režim je primjenjivao sankcije i kazne. Naravno, da građani u većini nisu podržavali taj težak i mukotrpan rad, po kiši i vrelom suncu, bez mehanizacije, s vrlo slabim alatom i priborom za rad i s vrlo malo stručnog kadra. Pa i oskudnim uslovima smještaja i prehrane. Osim toga, njive su ostajale neobrađene jer je sposobna radna snaga bila stavljena u “služenje državi”.

Sam po sebi, sistem omladinskih radnih akcija bio je daleko od idealnog. Toga su bili svjesni i partijski i državni čelnici, ali su insistirali na tom načinu besplatnog rada jer tada je to bio jedini put do uspjeha. Milovan Đilas, kao partijski disident je mnogo godina nakon tih događaja napisao:

“Obnova i izgradnja nisu tekle iz svojih ekonomskih i ljudskih uslova, nego sve intenzivnije i iz glava i potreba aparata i njegovih šefova... I sve se to umnožavalo i ko zna kud bi odvelo da nije postalo skuplje nego što vredi.” (cit. Tatjana Šarić, *U vrtlogu komunizma: Mladi Hrvatske 1945.-1954.* Hrvatski državni arhiv, Zagreb, 2017.)

UČEŠĆE OMLADINE STJEPAN POLJA U OBNOVI ZEMLJE

Još krajem rata spomenuti oblici organizovanja (SKOJ, USAOJ, Narodna omladina) aktivirani su i na području tadašnjeg sreza Gračanica. Na čelu su bili sreski omladinski komiteti, a u naseljima niži oblici organizovanja, koji su se najčešće zvali omladinski aktivisti. Uključivali su se u sve akcije narodnog fronta na lokalnom sreskom području, poduzimali i samostalne aktivnosti, te organizovali sreske omladinske radne brigade, koje su otpremane na republičke ili savezne radne akcije. Na lokalnom nivou radilo se na čišćenju gradskih ulica i sokaka, čišćenju kanala za oborinske vode, na sanaciji i čišćenju ruševina, ispomoći seljacima i poljoprivrednim

zadrugama na njivama, livadama i u voćnjacima, popisu stanovništva itd.

Također, i u kasnijem periodu, SSO je, osim sletova mladosti, Titove štafete i različitih kulturno-sportskih priredbi, organizovao i brojne dobrovoljne omladinske radne akcije lokalnog značaja. Osim toga, skoro svake godine, sa područja gračaničkog sreza, a kasnije sa područja opštine otpremane su omladinske radne brigade na savezne i republičke radne akcije širom zemlje.

I u Stjepan Polju, kao i u drugim selima na području gračaničkog sreza djelovali su razni oblici organizovanja omladine, koji su u organizacionom smislu bili povezani sa sreskim ili opštinskim omladinskim rukovodstvima u Gračanici. Djelovanje mladih bilo je u skladu sa potrebama sela u prvom redu i usklađivano je sa direktivama i zahtjevima sa viših instanci. Naravno, praktikovani su i razni vidovi dobrovoljnog omladinskog rada, počevši do „sitnijih“ radova u selu (put, škola, poljoprivredna zadruga i sl.), pa do pojedinačnog ili grupnog uključivanja u omladinske radne brigade, koje su upućivane sa sreza, odnosno opštine na savezne ili republičke radne akcije.

Interesantno je da su najveći protivnici angažovanja omladine u radnim akcijama u Stjepan Polju bili imućniji zemljoradnici jer su odlaskom omladine iz sela ostajali bez radne snage na svojim njivama. U Stjepan Polju (a vjerovatno i u drugim selima), mladi ljudi iz siromašnijih porodica „dobrovoljnije“ su učestvovali na radnim akcijama i u omladinskim radnim brigadama nego oni iz imućnijih porodica, naročito u periodu velikih saveznih omladinskih radnih akcija. Razlog je što su tamo imali više hrane i bolje uslove za život nego kod svojih kuća. Tradicionalno imućniji seljaci su odvrćali svoju djecu od odlaska u „radne dobrovoljce“. Čak su organizovali i pomagali bježanje iz radnih

brigada za one koji su se odazivali pozivu na akciju.

Inače, omladinci iz Stjepan Polja učestvovali su radnim akcijama što dobrovoljno, što „pod moranje“ u izgradnji i obnovi raznih industrijskih objekata i tvornica u Hrasnici i Vogošći kod Sarajeva, Zenici, Banovićima i Kaknju, te u području Kladnja na sječi šume. Neki su bili i na pruži Brčko – Banovići i na drugim omladinskim radnim akcijama ili su radili na lokalnoj ekonomiji u Stankovim Barama ili novoosnivanim fabrikama u Lukavcu i Tuzli. U svom rodnom selu, svaki dječak i djevojčica od 14 i više godina, radili su od 1949. do 1951. godine i na izgradnji osnovne škole u Stjepan Polju, te zgrade za seljačku radnu zadrugu, koja je 1950. izgrađena na Smrekviku (sadašnji sportski poligon i pomoćno nogometno igralište).

Izbjegavajući iz raznoraznih razloga učesće na većim radnim akcijama, mnogi mladi ljudi iz Stjepan Polja, nažalost, propustili su priliku da se obrazuju i nauče neke zanate, te steknu stručna znanja koja bi im u kasnijoj industrijalizaciji zemlje obezbijedila radna mjesta u gradovima i sigurniju i bolju egzistenciju. Ostajali su i dalje nepismeni i neobrazovani i mogli su raditi samo jednostavne poslove i na poljoprivredi od koje se teško živjelo. Većinom su se, nakon petnaestak godina izgubljenog vremena kao samci rasuli se po razvijenijim krajevima Jugoslavije, tražeći „kruha za trbuha“ i bolje zarade za sebe i svoje porodice.

Oni koji su izdržali svoj „dobrovoljni rad“, vratili su se kući sa završenim zanatima i odmah dobili poslove u državnim preduzećima što je, u odnosu na poljoprivredu, bila velika prednost. Nekoliko Stjepopoljaca kroz radne akcije steklo je svoje trajno zanimanje. Tako je Hazim Spahić (Koncalijin), izučivši šoferski zanat, odmah po povratku sa akcije, dobio trajno zaposlenje kao vozač autobusa u Doboju, gdje je ubrzo napravio i svoju po-

rodičnu kuću.¹ Ahmet Ibrahimović-Pilot je izučio mašinbravarски zanat s kojim se zaposlio u Koksaru Lukavac. Omer Hasić-Srce se vratio sa radne akcije u Kumanovu kao traktorista, što mu je bilo preporuka pri regrutaciji u JNA za auto jedinicu, iz koje se vratio kao vozač B i C kategorije i odmah dobio taj posao u jednom preduzeću.

Ramo i Mehmedalija Bećirović kao i njihov brat Hamid, također su bili u tim radnim jedinicama i na radnim akcijama, pa je Hamid tako postao prvi traktorista u Stjepan Polju koji je penziju zaradio vozeći traktor u Poljoprivrednoj zadruzi „Gračanka“, pogon Stankove bare. Ramo je dobio solidan posao u koksari Lukavac, a Mehmedalija je odselio u Slavoniju. Poznati šaljivdžija Bećir Čamdžić svoju radnu obavezu odradio je u Zenici i tamo „ispekao“ bigerski zanat. Postavši armirač, odmah je dobio posao u svojoj struci, doškoloavao se i „dogurao“ do poslovođe u gračaničkom preduću „Građevinar“. Negdje šezdesetih godina prošlog stoljeća bio je „profesor“ za stotine armirača koji su, učeći taj zanat, pohađali tromjesečne kurseve što ih je organizovao Narodni univerzitet Gračanica. Svi su dobili diplome polukvalifikovanog majstora i odmah dobijali poslove, većinom u Sloveniji, Hrvatskoj, a kasnije u Austriji i Njemačkoj. Šahdo Kahrmanović se „vođen“ omladinskim aktivnostima obučio se „za vočara i pčelara“ čak u Mariboru. Vrativši se u Stjepan Polje, nastavio je taj posao u Doboju, gdje je brzo napravio kuću i trajno se skrasio. Osman Beganović (Osmo Hamidovcin) je za sebe volio reći da „ima sto sedam zanata“. A stvarno, kroz radne akcije obučio se i postao vrstan metalski radnik-zanatlija, te dobio posao u rudniku Kakanj, gdje je dugo i živio sa porodicom. Omer Ibrišević Mehukin je završio zanat električara i odmah se zaposlio u Državno elektro-preduzeće. Omer Huskić je stekao diplomu zidara itd.

Mahmutu Softiću je rat prekinuo školovanje u Osman-kapetanovoj medresi u Gračanici, ali je, nakon rata, uspio završiti školovanje u Gazi Husrev-begovoj medresi u Sarajevu i postati hodža. Vjerovatno je bilo još mladih Stjepopoljaca koji su se poslije rata odazivali na omladinske radne akcije ili u radne jedinice za obnovu zemlje, ali su se moji kazivači, Mehmed Hasić i Ibrahim Mejremić, Mustafa Ibrahimović, Idriz Bećirović i Hasan Avdić kao i još neki, sjetili ovih koji su spomenuti. Inače, ti ljudi imali su dobre zarade, pa su još u mlađim godinama mogli ostvarivati svoje životne ciljeve.

Znam da je posljednja velika omladinska radna akcija na nivou opštine Gračanica organizovana 1977. godine na kabliranju grada Gračanica (iskop kanala i postavljanje kablova za PTT i elektro mrežu), koju je predvodio Omer Hamzić, tada predsjednik Opštinske konferencije Saveza socijalističke omladine Gračanica. Nije bila naseljskog tipa, a izvedena je u dvije faze u trajanju od po mjesec dana (proljeće – jesen). Iskopano je oko 10 kilometara kanala, a angažovano oko 1000 omladinki i omladinaca iz nekih pedesetak brigada sa cijele opštine, među kojima i dvije iz Stjepan Polja, iz osnovne škole i iz mjesne organizacije SSO. (opširnije u: O. Hamzić, Omladinskim snagama... (povodom 70. godišnjice izgradnje omladinske pruge Brčko–Banovići i predstojeće 40. godišnjice omladinske radne akcije „Gračanica 77“ –posljednje velike lokalne radne akcije na gračaničkoj općini), *Gračanički glasnik*, br. XLII/21, 2016., str. 5 – 16)

OBRAZOVANJE I MLADI – PRVI ŠKOLOVANI STJEPOLJCI

U prvih pet-šest godina poslije Drugog svjetskog rata vrlo malo djece iz muslimanskih sela na području Gračanice pohađalo je osnovnu školu, o srednjoj da i ne govorimo.

1 Hazim Spahić je bio sin Osmana Spahića koji je imao nadimak Koncalija i po tome je bio prepoznatljiv. Osman je poslije Drugog. svj. rata držao dućan mješovite robe u naselju Mejremići u Stjepan Polju.

Samo nekoliko dječaka iz Stjepan Polju školovalo se u Maloj Brijesnici ili Gračanici. Osnovna (četverorazredna) škola u Stjepan Polju otvorena je tek 1951. godine u zgradi mekteba u Potok mahali. U prvi razred prve generacije osnovaca u školskoj 1950/51 godini upisana su muška i ženska djeca, uzrasta od 8 do 15 godina, rođena od 1936. do 1943. godine. Bilo ih je 148 i raspoređeni su u četiri odjeljenja. Prvi učitelji su bili Dževad Harčin iz Gračanice i Mičo Lazarević iz Kakmuža. Radili su u dvije smjene sa po dva odjeljenja. U međuvremenu počela je i izgradnja posebne zgrade za osnovnu školu.

Bilo je to vrijeme masovnog opismenjavanja pa su učitelji radili i u većernjoj školi, da bi čitanju i pisanju podučili prvenstveno stariju djecu i omladinu. Mnogi od redovnih polaznika četverorazredne osnovne škole nisu završili ni svih četiri razreda jer su neki bili dorasli već za ženidbu ili udaju, (jer nije bio rijedak slučaj da su mladi s čak 14-15 godina stupali u bračnu zajednicu), a vrlo mali broj je nastavljao školovanje u osmogodišnjoj školi u Gračanici. I to su bili isključivo dječaci. Tek koju generaciju kasnije, osmogodišnje školovanje u Gračanici je, kao prva Stjepopoljka, nastavila Fazira Ibrišević (kći Huse), koja je rođena 1946. godine. Nakon Fazire, dugi niz godina ženska djeca nisu pohađala osmogodišnju školu tako da su, uz velike napore tadašnjih učitelja da nagovore roditelje, tek 1969. godine peti razred u Gračanici upisale Hanija Džafić, Hajrija Beganović, Fata Grapkić, Džehva Omerdić, Ferida Mehmedović i Vezira Ibrahimović koje su rođene 1958. godine. Četiriri od njih su kasnije redovno završile gimnaziju, odnosno ekonomsku i medicinsku školu. Na sreću ostale djece, u Stjepan Polju je 1970. godine otvorena i osmogodišnja škola (u novoj montažnoj zgradi), pa su i djevojčice počele masovnije da se školuju.

Iz prve generacije osnovaca samo su dvojica i to Abdulah i Šahbaz Kahrmanović završili mašinsku industrijsku školu u Lukavcu,

a koju godinu iza njih Omer Mehmedović je završio učiteljsku školu u Tuzli. Nešto malo mlađi od Omera, Mehmed Ahmetović – Zarfin završio je Mašinsku tehničku školu u Lukavcu. Ostali učenici ili nisu uspijevali do kraja završiti osmoljetku ili su sa osmoljetkom dobijali neko zaposlenje, pa su se doškolovavali uz rad. Manji broj njih upisivao se i završavao zanatske škole u Gračanici i okolini. Kolika je bila nezainteresiranost za školovanje, govori i podatak da je od oko 40-tak đaka, rođenih 1954., a u školu upisanih 1961. godine, samo je jedan redovno završio srednju školu (to je potpisnik ovih redova).

Vrijedi zabilježiti da je prvi student, rodom iz Stjepan Polja bio Mehmedalija Omerović – Ćamin. Njegov otac, kao i mnogi drugi sa ovog područja nestao je u ratu (odstupio 1945.), o on odrastao u Domu za ratnu siročad. Kasnije je uspio završiti pravni fakultet i on je praktično prvi fakultetlija iz Stjepan Polja. Jedno vrijeme radio je kao pravnik u ciglani "Sočkovac", zatim u Opštinskom sudu Gračanica. Sticajem okolnosti, odselio je u Podravsku Slatinu (Republika Hrvatska), gdje je neko vrijeme bio i direktor Komunalnog preduzeća u Voćinu. Nakon rata (1992. – 1995.), imenovan je za javnog pravobranioca u općini Gračanica, neko vrijeme bio je stečajni upravnik u nekoliko firmi po BiH, da bi radnu karijeru završio kao advokat.

Puno godina kasnije, to je moglo biti negdje 1970. godine, Hasan Ibrišević je završio filozofski fakultet. Tako je Stjepan Polje „dalo“ i svog prvog profesora. U to doba višu pedagošku školu završili su: Ramiz Brkić, Mehmed Hasić i Hasan Avdić i to su prvi nastavnici iz Stjepan Polja. Desetak godina kasnije, tačnije 1979., tehnološki fakultet u Tuzli završili su Hasan i Mehmed Brkić, pa je tako Stjepan Polje dobilo i svoja prva dva diplomirana inženjera. Obojica su odmah dobili zaposlenje u nastavi u Mješovitoj srednjoj školi u Gračanici, gdje su proveli čitav svoj radni vijek. Moji kazivači spominjali su i Osmana Ibriševića – Mujišovog, takođe Stje-

popoljca, koji je završio neke škole te dobio neko činovničko mjesto u Lukavcu, gdje je, kao mlad oformio i porodicu.

...

I ja se sjećam da je za te prve poslijeratne generacije školovanje bilo i svojevrsan izazov, ali i teret. Škola je bila suviše daleko, za neke čak i po deset kilometara u jednom pravcu. U oskudnoj obući i odjeći morali su pješati do škole. Nije ih imao ko usmjeravati, rijetko je koji roditelj nagovarao djecu da idu u školu. Porodice su bile višečlane i svako dijete koje se školovalo, bilo je veliki trošak za roditeljski, ionako mali budžet.

U školu su išli samo uporni i željni obrazovanja. Evo jednog takvog primjera: Hasan Avdić koji je rođen 1944., bio je deveto dijete svojih roditelja. U prvi razred osnovne škole upisan je s punih osam godina. Godinu dana je morao čekati da jedno od još dvoje djece iz njihove kuće, završi školovanje jer troje đaka iz jedne kuće nije se moglo finansirati. To je već bila jedna godina pauziranja. Kada je završio četvrti razred, dogodila se vanredna situacija u porodici, pa nije bilo novca da nastavi školovanje u Gračanici. Napravio je još jednu godinu pauze, ali nije odustajao. Naredne godine su uslovi u porodici bili bolji i on se upisao u peti razred, te tako završio osmogodišnju školu i odmah se upisao u gimnaziju u Gračanici. U srednjoj školi je gradivo obimnije, a i dječak je rastao. Trebalo je više novca i za knjige i za učila, ali i za hranu, odjeću i obuću, koja više nije mogla biti ona iz kućne radinosti, već iz prodavnice. Prvu godinu je nekako izdržao i, kao dobar đak, uspješno je završio. Ljetni raspust je bio prilika da se nešto zaradi za školovanje, pa je otišao u Beograd da radi na građevini kod privatnika... No, usljed spleta raznih okolnosti on se najesen nije vratio kući u Bosnu, te se nije ni upisao u drugi razred. Ostao je u Beogradu i tako napravio još jednu pauzu od godinu dana. Naredne godine je radeći u nekom beogradskom preduzeću, vanredno je u Beogradu („uz rad“) upisao drugi, a sljedeće i

treći razred gimnazije. Opet je splet životnih okolnosti omeo Hasana u školovanju. Morao je da napusti Beograd, pa je tako napravio još jednu godinu pauze, pa se kao već odrastao čovjek, upisao u četvrti razred gimnazije u Gračanici. Nije mu smetalo, niti je imao neki kompleks što je sjedio u učionici sa učenicima od kojih je bio stariji 4-5 godina. Zbog školovanja je morao tražiti i odgađanje vojnog roka jer su pozivi već bili počeli stizati. Nakon gimnazijske mature, uporni Hasan je upisao Višu pedagošku akademiju u Mostaru, te uspješno i u roku okončao studije, stekavši diplomu nastavnika fizike i opšte-tehničkog obrazovanje. Tim pozivom se bavio do penzionisanja.

NEKI USPJEŠNIJI PREDSEDNICI OMLADINE U SELU

Društveno-političke organizacije u to vrijeme organizovane su po strogoj vertikali: od saveznog i republičkog nivoa, do opštine i naselja (u kasnijem periodu: mjesne zajednice). Pod neposrednim rukovodstvom sa sreskog, odnosno opštinskog nivoa bile su i društveno-političke organizacije u Stjepan Polju: u prvom redu organizacija Saveza komunista i Socijalističkog saveza, te Saveza socijalističke omladine i nekih oblika društvenog organizovanja mladih. Kao i sve druge društveno-političke organizacije i omladinska organizacija u Stjepan Polju djelovala je i svoje aktivnosti sprovodila, uglavnom pri ili u sjeni Socijalističkog saveza radnog naroda. Ali, uvijek su imali neko svoje rukovodstvo koje se manifestiralo najviše kroz rad predsjednika omladine. Logično je da je to predsjedničko mjesto pripadalo izraslim mladićima koji su nastavljali školovanje poslije svršena četiri razreda izvan Stjepan Polja. Prvi predsjednik omladinske organizacije u Stjepan Polju (prema izjavama kazivača koje sam zabilježio 19.10.2021. godine) bio je Omer Beganović. Njega je naslijedio Omer Mehmedović i za njegovog mandata je, između ostalog, zabilježeno uređenje škol-

skog igrališta (sadašnji prostor ispred doma i ambulante). U saradnji sa učiteljem Tiho-
mirom Škembarevićem, omladina pod ruko-
vodstvom Omera Mehmedovića, ogradila je
i označila igralište, (koje je bilo školsko, ali
su na njemu igrali i omladinci iz sela) na-
pravljene su prve stativne od drvenih oblica,
postavljena je greda (koju su svi nazivali
"perda") za gimnastičke vježbe, zatim vratilo i
platforma nasuta s pijeskom za takmičenja u
skoku u dalj. Osim niske ograde koja je obi-
lježavala igralište, postavljena je i kvalitetna
taraba—drvena ograda uz glavni put. Tako je
stvoren lijep i ugodan ambijent za boravak i
sportske aktivnosti djece i omladine u Stje-
pan Polju.

Omera Mehmedovića je na mjestu pred-
sjednika omladine naslijedio Zahir Jahić. On
je prije izbora već bio završio srednju školu
u Doboju i zaposlio se kao činovnik u jed-
nom sreskom preduzeću. Nalazio se kratko
na funkciji predsjednika omladine jer se brzo
oženio i odselio u Gračanicu. Nakon njego-
vog odlaska, 1964. godine, za predsjednika
omladine izabran je tada mladi gimnazijalac
Mehmed Hasić. Bio je izuzetno vrijedan,
posebno u motivisanju i angažovanju omla-
dine na lokalnim radnim akcijama, koje je
obično organizovao vodio Socijalistički savez
ili mjesna zajednica. Uveo je i praksu da se
nakon tih jednodnevnih radnih akcija pro-
glase najbolji akcijaši, a dodjeljivane su im
i prigodne nagrade u vidu knjiga, pehara ili
pismenih priznanja. Prvu takvu nagradu na
jednoj akciji je dobio Himzo Grapkić. Akcije
su se izvodile na čišćenju okoliša, kopanju i
čišćenju kanala pored puta, izgradnji stanova
za učitelje, izgradnji „stadiona“ po maha-
lama, a s obzirom da je na ranijem školskom
igralištu ispred današnjeg Doma napravljena
i kuća za učitelje, dugo se ručno radilo na
izgradnji igrališta na novoj lokaciji pokraj
rijeke.

Nakon što je Mehmed završio gimnaziju
i otišao na studije, za predsjednika omladine
u izabran je gimnazijalac Hasan Avdić, zvani

doktor. Zbog privatnih obaveza i Hasan je
kratko „predsjednikovao“, ali je upamćen
kao dobar predsjednik. Nastavio je započete
aktivnosti, ali je pred njim bio još jedan iza-
zov. U godini 1968./69. počela je izgradnja
čitaonice i džamije u tadašnjoj podružnici
Dedići. Omladina je bila veoma zainteresi-
rana za društveni prostor u kojem će moći da
organizuje zabavni život pa je, od temelja do
krova, akcijaški radila na izgradnji čitaonice.
Tu su se organizovale službene radne akcije,
a neslužbeno, Hasan je omladinu pozivao da
pomogne i u radovima na izgradnji džamije.
Odziv je bio solidan za ta vremena. Pred sam
kraj izgradnje čitaonice i Hasan je otišao na
studije, a na njegovo mjesto je izabran Omer
Mujkić—Buze.

Na ovom mjestu ću napomenuti da je
Stjepan Polje, po svom geografskom položaju
sastavljeno iz dvije zasebne cjeline. Istočna
i zapadna strana je "lijeva", odnosno "ova",
a zapadna strana je "desna" ili "ona" strana.
Tako su se označavali (do danas) istočni i
zapadni dijelovi sela koje je razdvaja kotlina
korita jedne male rijeke. Zato se ovdje, kada
su bile u pitanju neke društvene funkcije (i
predsjednikovanje) uvijek vodilo računa o
teritorijalnoj zastupljenosti pa se u pravilu
poštovao uslov: ako je „prvi“ iz „Ove“, „prvi
do njega“ je iz „One“ strane.

Moji kazivači se sjećaju kada je Buze oti-
šao u JNA, predsjednik omladine postao je
Ibrahim Mejremić (sa istočne strane), koji se,
opet, sjeća da je „prvi do njega“ bio Vehid Be-
ganović (sa zapadne strane). Njih dvojica su,
po Ibrahimovom sjećanju, prisustvovali jed-
nom omladinskom seminaru u Bosanskom
Petrovom Selu, koji je organizovala Opštin-
ska konferencija SSO-e Gračanica. Glavni
na seminaru, ispred Opštinske konferencije
kao organizatora, bio je Jusuf Kadić, inače,
u to vrijeme, poznati aktivista u društvenim
organizacijama koje okupljaju omladinu, a
posebno u izviđačima.

Kao i u drugim mjestima, rijetko koji
predsjednik omladine u Stjepan Polju je „iz-

držao“ cijeli mandat. Obično je „funkcionerisao“ do prvog upisa na fakultet, poziva na služenje vojnog roka, ženidbe, zaposlenja izvan opštinskog sjedišta ili nekog drugog razloga zbog kojeg je morao napustiti rodno mjesto. Kada je Ibrahim Mejremić otišao na odsluženje vojnog roka u JNA, na njegovo mjesto je došao Sead Havić. To je već bilo 1974. godine, omladina je bila pismenija, obrazovanija... Svi su poslije osnovne škole nastavljali školovanje u srednjim školama, najviše u Gračanici, imali smo značajan broj studenata. Đaci i studenti značajno su dinamizirali društveni život u selu – koji se brzo mijenjao, u svakom pogledu... Ulazilo se u „skorije“ historijsko poglavlje koje ću prepustiti da ga obrađuju neke mlađe generacije.

SPORTSKI ŽIVOT MLADIH STJEPAN POLJA

U Stjepan Polju su se, kroz istoriju, ljudi bavili više individualnim nego kolektivnim sportovima. Sportisti su najčešće na takmičenja izlazili bez prethodnih uvježbavanja i treninga. Samo rijetki su se u tajnosti pripremali za nastupe. Na međdan su izlazili momci s velikim srcem i čistom, sirovom snagom. Takmičilo se pred publikom na mahalskim merajama, raznim teferićima, svadbama, sune-tima, proslavama i drugim prilikama gdje se narod okupljao i kolektivno zabavljao.

Od individualnih sportova u ovom selu takmičilo se u sljedećim tradicionalnim sportskim disciplinama: skok s mjesta, trčanje u vreći, hodanje na štakama, penjanje na stub, bacanje kamena s ramena, hrvanje (narodno), natezanje štapom, truhle kobile, trčanje na daljinu, natezanje prstima (kuke), natezanje šakama i konjske trke s jahačima (binjedžijama), a krajem sedamdesetih godina pojavilo se i streljaštvo.

Ranije su organizovana lovačka takmičenja u gađanju, a 1981. godine je osnovan i Streljacki klub „4. juli“ Stjepan Polje, koji se duže vrijeme aktivno takmičio i osvajao nagrade. Od pojedinaca, najbolje rezultate

su postizali Hanija Mujkić i Hamdija Beganović. Streljački klub je, ustvari, djelovao kao jedna od sekcija u Sportskom društvu „4. juli“. Imao je svoju opremu, puške i automatsku streljanu s četiri staze koja je bila smještena u potkrovlju Doma kulture. Kompletna streljana je došla u selo kao poklon od Abdulaha Kahrmanovića, tada višeg inspektora u Državnoj bezbjednosti, koju je donirao 4. jula 1978. godine povodom otvorenja Doma kulture. Agresija na BiH 1992. godine je prekinula rad Streljačkog kluba koji se nikada kasnije nije reaktivirao. Petnaestak vazdušnih pušaka iz kluba, poslužile su braniocima Stjepan Polja kao kakvo-takvo oružje u prvim danima agresije na BiH. Našla se tu i jedna malokalibarska puška koju je (za potrebe takmičenja) ranije kupio Hamdija Beganović.

Imalo je Stjepan Polje i gimnastičara. Zapamćeni su nastupi nekoliko naših gimnastičara na vratilu i gredi zvanj „perda“, u krugu školskog igrališta. Spominju se sljedeća imena: Hasan Jahić–Kujrak, Galib Ibrahimović–Pilot i Avdo Avdić–Mešin. Zanimljivo, Avdić je bio bez jedne noge do iznad koljena. Bio je partizanski ratni vojni invalid. Prije ranjavanja, još kao dječak vježbao je i zavolio gimnastiku, pa kasnije, kao invalid, nije imao problema da na vratilu izvodi razne akrobacije i tako izazove divljenje publike. Do starosti je zadržao lijepu konstituciju tijela, a bio je posebno dobar i „čvrst“ plivač. Spomenuta trojica su bili najbolji, a bilo ih još koji su rado pokazivali svoje gimnastičke vještine. Ove sportiste su tadašnji stariji ljudi nazivali–pehlivanima.

Od tradicionalnih kolektivnih sportova, najviše su bile zastupljene sljedeće igre: klisa i pale, šikice i navlačenje konopca, a tek kasnije su se pojavili nogomet, košarka i odbojka. S obzirom da su mladi Stjepan Polja odrastali uz rijeku, svi su bili dobri plivači pa su se znali međusobno takmičiti u brzom plivanju, ronjenju, igri „potušivanja“ (česta igra borbe između dva plivača za dokazivanje sposobnosti zadržavanja na vodi) i skoko-

vima u vodu. Sinan Jukić je mogao najduže izdržati pod vodom. Omer Mehmedović je najelegantnije plivao razne stilove, a Ibro Halilčević je izvodio daleko najljepše i veoma atraktivne skokove u vodu. Prvi je pokazao da skok u vodu nije samo na noge i „rone“ na glavu. Zaista, izvodio je odlične skokove. Skakalo se najčešće s vrbe ili s visoke obale.

Košarka se igrala tek od 1971. godine kada su počeli da se, osim golova, po merajama pojavljuju i koševi. To je bio rezultat rada rukovodstva KK „Bratstvo“ iz Gračanice koje je po selima postavljalo po jedan koš nebi li se djeca počela „zakačati“ i za taj sport kao budući potencijal Kluba. Inače, taj klub je osnovan i registrovan 1970. godine. Klub se takmičio u Republičkoj ligi BiH. Od njegovog osnivanja, pa do 1976. u njemu je aktivno igrao i potpisnik ovih redova, koji još uvijek pamti mnoge zanimljive pojedinosti iz historije tog kluba.

Odbojkaška mreža je u Stjepan Polju bila poznata od 1965. godine. Kupljena je na nagovor učitelja, a igralište za odbojku napravljeno je s južne strane stare škole. Bilo je aktivno do izgradnje školske sportske dvorane kada se počelo više igrati u sali.

Pojavom ovih novih, tzv. „modernih“ sportova, oni tradicionalni kao što su klis, pala, šikica, truhle kobile i natezanje konopca su počeli da padaju u zaborav.

Od zabavnih društvenih igara, među omladinom Stjepan Polja, najpopularnije su bile: domine, šah, mice i igra prstena.

...

Nije poznato da li je neko iz Stjepan Polja, za vrijeme Kraljevine Jugoslavije igrao nogomet. Naročito na domaćem terenu. Ta igra je ovdje bila nepoznata. Ali poslije Drugog svjetskog rata, omladina je bila skoro zaražena fudbalskom loptom. Prvi nogomet se igrao s krpenjačom, pa s „topijahom“ (loptica koja se napravi od kratke dlake domaćih životinja koja je nastajala poslije redovnog svakodnevnog češkanja životinja kao čina održavanja zdravlja i higijene istih). Kasnije

su pristizale gumene lopte, pa napokon i prave kožne one s „dušicom“. Prvu pravu kožnu fudbalsku loptu „po pola“ tek 1960. godine kupili su Hasan Ibrišević i Mehmedalija (Đulin) Ahmetović. Prodavac je bio Fadil Ibrahimović, koji nikada nikome nije htio kazati kako i od kuda je on došao do te lopte. Pretpostavljalo se da je tu loptu našao u kukuruzištu pored nekog većeg stadiona u okolini gdje je bila „zalutala“ nakon jačeg šuta nekog od igrača.

SEOSKA IGRALIŠTA I „STADIONI“

Na početku, lopta se šutirala po mahalskim merajama kao što su: „Kod pipe“ u Potok mahali, zatim „Poredak“ u Dživracima, „Vrela“, „Greblje“, „Glavica“ i „Potkanjuška“ u Dedićima, „Gravkića bara“ u Avdićima, „Pozderišće“ u Muratovićima, „Zajednica“ u Mustafićima i „Ravnica“ u Džebama. Ta nazovi-igrališta su, u stvari, bila mahalski trgovi ili merajke, uz same kuće koji su služili za sve vrste zajedničkih potreba i okupljanja u dotičnoj mahali. Ali, dječaci su svaki dan na njima u popodnevnom satima igrali svoje utakmice. S vremenom, kako se povećavao broj „školaca“, povećavao se i broj lopti i „fudbalera“ u selu pa se pojavila i potreba za takmičenjem između mahala. U tu svrhu je trebalo napraviti igrališta većih dimenzija, to jest–„stadione“. I počeli su ti mali stadioni da niču kao gljive poslije kiše. Aktivnost i organizovanost omladine je oko toga bila na nivou fanatizma. Ručno su se, akcijskim omladinskim radom ravnale njive i veće meraje izvan naselja. U većini, ti su „stadioni“ opstajali samo jedno ljeto–od skidanja prve ljetine pa do kasnih jesenskih kiša. Neki ljudi su, dakle, poklanjali omladini svoje pašnjake i oranice na po jednu-dvije sezone igranja. Ostala igrališta su se pravila na neplodnom zemljištu, ali se na njih moralo uložiti više truda, znoja i odricanja. Sve se radilo ručno, a neki „stadioni“ su imali čak i tribine. Pravljene su tako što su se, ravnajući teren za budući „travnjak“, potkopavali brežuljci, a

zatim ih stepenasto dorađivali kako bi se dobio ravan prosor za sjedenje ili stajanje gledalaca. „Skidala“ su se brda da bi se došlo do ravne površine koja bi, po dimenzijama, odgovarala jednom lijepom fudbalskom igralištu. Ovi takozvani „njevski stadioni za jedno ljeto“ pravljani su na sljedećim lokacijama: „Vlasulja“, Have Ibrahimovića, „Kamenice“ – njiva čiji je vlasnik bio neko iz Klokotnice, „Lug“ – majke Ibrahima Mejremića, zvanog – profesor i „Ograda“ – Sejde Mejremića. Ova sezonska igrališta-stadioni, iako „njevskog“ tipa, bili su „pristojnih“ dimenzija. Trebalo je uložiti dosta posla i truda na njihovom poravnavanju, nivelisanju, odvodu vode islično. Osim toga, ta igrališta su bila propisno markirana i sa „pravim“ golovima, a utakmicama je prisustvovao i sudija. Sjećam se, na stadionu u Lugu (blizu Spreče) odigran je turnir na kojem su učestvovali i ekipe iz Brijesnice, Lukavice i Malešića.

Tri od navedenih nekoliko „stadiona“ davati su na korišćenje omladini besplatno, dok je četvrti – njiva Ograda, Sejde Mejremića bila pod zakupom. Sejdo je, kao već iskusni društveno politički aktivista, više iz razumijevanja potrebe da se obezbijedi prostor za okupljanje omladine, ustupao svoju njivu pod zakup Mjesnoj zajednici u okviru koje je i djelovala naša omladinska organizacija. Zakup je utanačen i ciljano da bi se na njemu odigrala prva utakmica protiv Malešića, a kao dio sadržaja organizovane proslave-narodnog veselja povodom puštanja u upotrebu Doma kulture. Bilo je to 4. jula 1978. godine.

...

U socijalističkoj Jugoslaviji je svako otvorenje nekog društvenog objekta, pa i onog koji građen omladinskim rukama u radnim akcijama tretiralo se kao veliki uspjeh u izgradnji zemlje, ali i simbolički, socijalističkoga društva. Povodom puštanja u rad takvih objekata, organizovane su proslave otvorenja uz narodno veselje, na kojima su prisustvovali najviši državni ili opštinski funkcioneri, priređivane su (ponegdje) izložbe s ra-

dilišta, a najboljim pojedincima dodjeljivana su priznanja. Spomenuti datum je zvaničnom odlukom skupštine MZ Stjepan Polje ustanovljen kao datum tradicionalnog održavanja „proslave“ u ovom selu. Gledalo se da se i svi budući objekti završavaju i službeno otvaraju pred taj datum. Inače, takvih nekoliko proslava je u Stjepan Polju organizovano i prije 1978. Veselje se pravilo 1968. godine povodom završetka izgradnje čitaonice u Prkutima, zatim 1970. kada je „puštena u rad“ čitaonica u Dedićima, pa 1972. povodom završetka izgradnje vodovoda u ovom selu. Spomenute radne pobjede su se slavile na „licu mjesta“, a u narednim godinama (do otvorenja društvenog Doma), proslavljalo se na Luci Mehmedalije Avdagića.

Stadion na njivi zvanj Ograda je uređen sasvim solidno za ono vrijeme i na njemu su se igrale međuseoske utakmice i fudbalski turniri, ali su nakon tri sezone već počeli radovi na uređenju sportskog poligona ispred nove škole. Za te potrebe je zakupljeno zemljište, koje je bilo vakuf Džemata Dedići. Mehemed Hasić, u to vrijeme direktor Osnovne škole predsjednik Mjesne zajednice iskoristio je poticajna sredstva od Opštine i uradio veoma kvalitetan projekat stadiona za male sportove, ali su izvođenje radova kočili neki uticajniji džematlije, poučeni prijašnjim negativnim iskustvima sa državom, oduzimanjima vakufske imovine, raznim nacionalizacijama itd. Nisu bili protiv da Mjesna zajednica uzme zemljište pod zakup, ali su se suprotstavljali promjeni namjene zemljišta koje je do tada bilo poljoprivredno. Zbog svega toga, propala su poticajna sredstva s višeg nivoa vlasti jer je projekat predviđao stručno uređenje podloge i ostale infrastrukture tog nesuđenog poligona malih sportova, a „stadion“ je ostao i dalje pod zakupom i slobodno se koristio kao neuređeno igralište na livadi i blatu. Nije se razlikovao od onog na njivi, zvanj Ograda. Kasnije, kada je u ovom selu, 1981. formiran Fudbalski klub, Mjesna zajednica je uzela na dugogodišnji zakup još

više zemljišta na lokalitetu Smrekvik. Fudbal je postajao sve popularniji pa su i džematski odbori imali više razumijevanja za potrebe mladih i međusobnog povjerenja. Takav odnos traje i danas kada nastaje ovaj tekst.

Ostala igrališta (stadioni) bila su „trajnog“ karaktera i dugo su se koristila, tu negdje do 1981. godine, kada je osnovan Nogometni klub „4. juli“ Stjepan Polje. Uređena su i održavala se zajedničkim snagama omladine cijelog sela. Nalazila su se na sljedećim lokacijama: Plandišće u Avdićima, Ravnica u Džebama, Rijeka kod Grapkića vodenice za Potok mahal u i Rijeka kod mlina Lepirak za Ibrahimoviće i Prkute. Ova igrališta su loka- cijski bila najbliža spomenutim mahalama, ali su svi imali pravo igrati na njima. I igrali su.

Uskoro, 1981. godine državnim progra- mom „1000 škola u Bosni i Hercegovini“, tadašnji direktor škole i predsjednik MZ Me- hemed Hasić, uz velike napore „progurao“ je taj projekat i za Stjepan Polje, koje je dobilo školsku sportsku dvoranu. Naravno da su je pored školske djece, koristili i seoski mla- dići i djevojke. Ujedno, mnogi su počeli da se bave novim, takozvanim „dvoranskim“ sportovima, sve više je bilo i rekreativaca, a aktivni sportisti iz Stjepan Polja su se tu (naročito u zimskom periodu) pripremali za svoje nastupe.

PRVE UTAKMICE I PRVI IGRAČI PRED OSNIVANJE FUDBALSKE KLUBA

Na tim brojnim, manje više improviziranim igralištima svoje prve utakmice odigrao je veliki broj dječaka i omladinaca tako da ni- kad nije bilo teško sastaviti reprezentaciju Stjepan Polja. Ta je reprezentacija svoju prvu zvaničnu utakmicu odigrala 1. maja 1965. godine. Nastupili su na stvarno – pravom stadionu, u dresovima, kopačkama i ostaloj opremi za igrača, s pravom – kožnom loptom i sa protivnikom koji je imao redovne tre- ninge jer se takmičio u nekoj nižoj lokalnoj

nogometnoj ligi. Bio je to susret u Velikoj Brijesnici protiv tamošnjeg F.K. „Mladost“. Susret je održan uz prisustvo velikog broja gledalaca s obzirom da se, uz narodno vese- lje, održavala i proslava Praznika rada. Pri- sustvovali su građani iz svih okolnih mjesta tako da su se Stjepopoljci lijepo predstavili u lokalnoj javnosti.

Sportsku opremu za Stjepan Polje neko od igrača nabavio je (možda i uz naknadu) preko Engijada Enge Nazifagića, tadašnjeg prvotimca „Bratstva“. Uz znanje nekog od oružara „Bratstva“, iskorišteni su praznični dani kada u klubu nije bilo aktivnosti i kri- šom donesena oprema u Stjepan Polje. Od- mah nakon meča sa Brijesničanima, oprema je spakovana i uredno vraćena na stadion u Gračanicu gdje je oprana i prvog radnog dana bila ponovo smještena na police u pro- storijama „Bratstva“.

Do te „istorijske“ – prve prave utakmice, igrači su nastupali u vlastitoj opremi koja je malo ličila na sportsku. Nastupali su najče- šće bos i u opancima, u gaćama kratkim, ručno šivanim od ručno otkanog „beza“, če- sto i u dugim gaćama, a iznad pojasa bili su najčešće goli. Zbog opreme je bilo i komičnih situacija. Moji kazivači se sjećaju da je Smail Džebo, na jednoj utakmici protiv Malešića na njihovom terenu u Mešićima, nastupio u dugom gaćama koje je pred samu utakmicu zasukao koliko je mogao da bi izgledale kao kratke. Na utakmici, opet protiv Malešića, ali kao domaćini na igralištu „Ograda“, na dan prve stjepopoljske proslave 4. jula 1978., je- dan igrač je (ime poznato autoru) iz ekipe domaćih je prvi puta u životu obuo patike te- nisice, koje mu je babo kupio da ima za pro- slavu. Kao prvotimac Stjepan Polja, započeo je utakmicu u tim patikama, ali su mu oči- gledno smetale jer se u njima često spoticao i padao. Kada je, nakon petnaestak minuta igre, shvatio u čemu je problem, skinuo ih je i nastavio da igra bos kao i uvijek do tada. I na toj utakmici ponovo je bio jedan od naj- boljih igrača. Kasnije, kada je 1967. godine

stjepopoljski učitelj Borislav Popov organizovao drugu „pravu“ utakmicu protiv gračaničkog „Bratstva“, Rahim Beganović se često spoticao i sam padao, a i trčao je vrlo čudno. Nikako nije mogao da se privikne na donove kopački koji su na sebi imali „čepove“. Bilo je još sličnih zgoda, ali je i to spontano poslužilo za zabavu gledalaca.

Nakon spomenute utakmice protiv „Mladosti“ iz Brijesnice, Stjepopoljci su pozivani na sve turnire koji su se održavali u okolini. Nastupali su u Lukavici, Karanovcu, Klokotnici, Boljaniću, Malešićima, Sočkovcu, Brijesnici i drugim mjestima. U Klokotnici su, na jednom turniru, bili najbolji. Osvojili su prvo mjesto, ali pehar i nagradu nisu dobili. Dok su se presvlačili i prali, organizator je nestao s terena. Vjerovatno nisu mogli halaliti uspjeh Stjepopoljcima. Najviše utakmica u tom periodu, fudbaleri Stjepan Polja odigrali su na „stadionu“ pokraj „čirine“ garaže u Karanovcu. Stjepan polje je tada i administrativno „pokrivao“ mjesni ured Karanovac.

Još jedan neslužbeni susret, moglo bi se reći čak međunarodnog karaktera, i na bašpravom stadionu, fudbalska ekipa Stjepan polja odigrala je 1970. godine u mjestu Bač kod Bačke Palanke u Vojvodini. Grupa mladića je otišla da sezonski radi poljoprivredne poslove na poljima oko mjesta Bač u Bačkoj. Tamo ih je odveo poduzetnik Bego Džebo iz Stjepan Polja. I Bego je volio fudbal pa je jednog neradnog dana, a na nagovor nekoliko poznatijih stjepopoljskih nogometaša, dogovorio utakmicu sa tamošnjim mjesnim fudbalskim klubom „Bač“ iz Bača, koji je nastupao u tamošnjoj zonskoj ligi. Naravno, i Stjepopoljci su se predstavili kao registrovan klub. Rekli su da svi igraju za FK „Bratstvo“ iz Gračanice. Domaćin im je ustupio kompletnu svoju rezervnu opremu i tako su počeli utakmicu na stadionu standardnih dimenzija, uz glavnog i dvojicu pomoćnih sudija. Nikada do tada Stjepopoljci nisu nastupili na tako precizno i profesionalno organizovanoj utakmici. Sve im je izgledalo čudno. Doma-

ćin je sasvim ozbiljno pristupio ovom meču, kako organizacijski, tako i na samom terenu, naročito kada su gosti rano povelili sa 1:0. Članovi ekipe iz Stjepan Polja žestoko su se trudili da što bolje predstavljaju svoj klub i opštinu Gračanica. Međutim, samo do 35-te minute. Dok su imali snage!... Tada su primili i prvi gol, a do kraja susreta još trinaest. Na kraju je rezultat bio 14:1 za domaćina, ali je na fudbalere Stjepan polja (koji su se predstavili da su iz „Bratstva“) najveći dojam ostavilo to sportsko druženje i zajednička večera nakon prijateljske „međunarodne“ utakmice. Za tu ekipu lažnog „Bratstva“ nastupali su sljedeći momci iz Stjepan Polja: Ibrahim Mejremić, Smajil Džebo i njegov brat Mujo, Mustafa Mejremić, Asim Brkić, Mujo Jahić, Vehid Beganović, Rukib Džebo, Hasib Omerdić, Šaban Džebo i Agan Kahrmanović. Po izjavama kazivača, slične utakmice, ali ne baš ozvaničene kao što je bila ova, stjepopoljski radnici sa bačke ravnice su igrali i u selima Karađorđevo, Tovariševo i Šantić.

Godine 1964. ekipa Stjepan Polja je prvi put nastupila na gradskom stadionu „Luke“ u Gračanici. Dakle, pojavili su se u urbanoj sredini i zaigrali protiv kluba koji je imao tradiciju i veliko iskustvo u takmičenju. Te godine je u Stjepan Polje sa porodicom doselio Borislav Popov – Pop, koji je bio vrstan fudbaler derventskog „Tekstilca“. On i njegova žena radili su u osnovnoj školi Stjepan Polje kao učitelji, a nastupanje Stjepopoljaca na stadionu „Luke“ u Gračanici ima veze sa Borinim prelaskom iz fudbalskog kluba „Tekstilac“ u gračaničko „Bratstvo“. Po dolasku na učiteljevanje u Stjepan Polje, Boro Popov se odmah priključio igračima „Bratstva“ i kroz nekoliko mjeseci „isposlova“ da svoje nove komšije u Stjepan Polju počasti nastupom na gradskom stadionu „Luke“. Dogovorio je i u neku ruku organizovao taj susret. Na toj utakmici iz Stjepan Polja nastupili su najbolji.

Kada se spominju najbolji, ovo je prilika autoru teksta da ovdje nabroji te najbolje. Dakako po vlastitim pamćenju i sjećanju starijih

ljudi Stjepan Polja iz tog vremena. Drugih izvora nema. Spomenuto je već da su fudbal igrali najviše dječaci i mladići koji su pohađali školu, ali nije zanemariv ni broj igrača koji nisu pripadali toj đачkoj strukturi. Više kazivača je potvrdilo da su i u Stjepan Polju, uostalom kao i širom svijeta, fudbal najčešće igrali mladići iz siromašnijih porodica jer su, u ovom slučaju imali manje obaveza u porodici – na njivi, oko stoke itd. Prema podacima koje sam uspio prikupiti, u razdoblju od 1946. do 1980. godine, za Stjepan Polje igrali su sljedeći fudbaleri (imena ispisujem po starini): Mujkanović Husein-Strvina, Ibrišević Husein-Mujišov, Kahrmanović Abdulah, Mehmedović Omer, Spahić Mustafa-Perun, Hasić Omer-Srce, Jahić Hasan-Kujro, Ibrahimović Adil, Omerović Mehmedalija-Ćamin, Beganović Rahim, Kahrmanović Adem, Brkić Ramiz, Jukić Sinan, Bećirović Idriz, Devdžić Refik, Memić Osmo-Šehrin, Džebo S. Mujo, Džebo Smail, Brkić Rasim-Voš, Halilčević Suljo-Bubonja, Memić Mehmedalija-Mrki, Mujkić Muhamed, Spahić Mujo-Sadin, Jahić Mujo, Ibrahimović Mustafa, Hasić Mehmed-Srce, Kahrmanović Agan, Džebo Šaban, Džebo Rukib, Mejremić Ibrahim-Profesor, Omer Mujkić-Buze, Omerdić Fadil, Brkić Asim, Beganović Vehid, Beganović Hamdija, Softić Sulejman, Kahrmanović Latif, Kahrmanović Omer, Memić Nezir, Avdić M. Huso itd.

Od nabrojanih igrača, neki su kasnije nastupali i za druge klubove, prepoznati po kvalitetu od stručnjaka sa strane. Tako je Husein Ibrišević-Mujišov duže vremena nastupao kao prvotimac FK „Mladost“ V. Brijesnica i FK „Radnički“ iz Lukavca. On je bio prvi zvanično registrovan fudbaler, porijeklom iz Stjepan Polja. Mujkanović Husein-Strvina i Hasić Omer-Srce, kao registrovani igrači, imali su nekoliko nastupa za gračaničko „Bratstvo“, dok je Memić Mehmedalija-Mrki nekoliko sezona uspješno igrao za NK „Rudar“ iz Velenja u R. Sloveniji. Rukib Džebo je bio aktivan igrač u NK „Ljubljana okolica“,

ali nismo uspjeli saznati u kojem se rangju taj klub takmičio.

Iza najmlađe generacije igrača koji su nabrojani, a prije formiranja Fudbalskog kluba u Stjepan Polju, bilo je nekoliko igrača koji su nastupali za ligaške klubove. To su: Ibrahimović Ramiz, Mujkić Fikret, Ibrahimović Alija-Gidora i Mustafić Ibrahim.

SEOSKE ČITAONICE I KULTURNO-ZABAVNI ŽIVOT MLADIH

Do 1968. godine, zabavni život omladine u Stjepan Polju, odvijao se isključivo pod vedrim nebom na privatno organizovanim veseljima kao što su svadbe, suneti, kne, i zabave, zvane „veselja“. Ta „veselja“, kao tradicionalne zabave, bez posebnih najava, skoro spontano priređivala su se nakon svake ženidbe u selu. Prvog petka poslije svatova (bilo da je mlada došla „s pitanjem roditelja“ ili da je „ukradena“) cure i momci iz susjednih mahala i sela su se okupljali u avliji mladženje i tako pjesmom i igrom uveličavali veselje i radost ukućana. Pod pojmom „ukradena“ nevjesta, podrazumijavalo se dovođenje mlade u večernjim satima, bez prošnje i svatova. Svadba se organizirala samo za isprošenu mladu koja se udavala „po dani“, ali to je uglavnom bilo rezervisano za imućnije porodice.

Podrazumijevalo se da se na svadbe obavezno, kao i na veselja, skoro u pravilu, pozivaju svirači. Za velike svadbe, svirači su dolazili čak i iz Brčkog, dok su na običnim svadbama i veseljima mogli „dat ruku“ i domaći, stjepopoljski svirači. Najpoznatiji i najčešće angažirani su bili: Fata Bašić zvana Abdurahmanovca, koja je svirala violinu, zatim šargijaši Rašid Omerdić, Haso Bašić – Sumbul, Musto Huskić, te violinisti Ibrahim Mujkanović, Bećir Čamdžić, Šaban Džebo, Munib Tursunović, Šemso Džebo i Sejdo Jahić. Neki od njih svrali su dva i više instrumenata.

Tih godina intenzivirala se kinofikacija sela na opštini Gračanica. Kino predstave u

organizaciji Narodnog univerziteta iz Gračanice, prikazivale su se obično u školskoj učionici, a u ljetnim mjesecima i na školskom igralištu, pogotovo za popularne filmove kao što je bila „Kozara“, „Most“, „Kapetan Leši“ i dr.

Veliku pažnju mještana privlačile su priredbe koje su organizovali učitelji sa školskom djecom, ali su upamćene i dramske predstave koje su, u prostorijama škole izvodili odrasli „glumci“ iz Stjepan Polja. Takve predstave su se nazivale „priredbe“, a njihovi nosioci bili su aktivni Saveza omladine. Pored kraćih dramskih komada, najčešće skečeva, na tim priredbama bilo je i prigodnih recitacija, pjevanja i svirke. Obično su organizovane u povodu određenih državnih praznika. Zapamćeno je da je izvedena i predstava „Jazavac pred sudom“ u kojoj je glavnu ulogu igrao Mehmedalija Omerović. Glumili su i Osmo Memić-Šehrin, Galib Ibrahimović, Ramiz Brkić i još neki. Na jednoj također uspješnoj priredbi nastupio je i Alija Softić – Durpija, koji se predstavio kao iluzionista koji je jeo staklo i žilete. Svi učesnici u „priredbi“ nastupali su na privremeno napravljenom bini u školskoj učionici, a scena je bila zastrta hasurama i ponjavama umjesto kulisa. Mehmedalija Memić se sjeća da je, prije priredbe u školi, u Potok Mahali priređena dramska predstava koju su odigrali glumci-amateri iz Male Brijesnice. Jedan od glumaca je bio i njihov učitelj Alija (prezimen se ne sjeća). Pozorišna predstava je izvedena u tadašnjem mektebu u Potok mahali, gdje se održavala nastava do izgradnje škole (1950/51. godine). Bili su to prvi đaci škole, uzrasta u rasponu od po nekoliko godina.

Mehmedalija se sjeća da je u učionici stare škole jedan prigodan program izvelo i KUD iz Karanovca. Nastupila je njihova folklorna sekcija u narodnim nošnjama, između ostalih, nastupili su i gostioničar Stanko Petković i njegovi sinovi. Uz igru su pjevali narodnu pjesmu „Ajde Jano kuću da prodamo“.

Izgradnja društvenih domova i čitaonica u to vrijeme bila je u trendu na širem planu. Forsirala je to i pomagala vlast preko mjesnih zajednica, koje se intenzivno organizuju i zaživljavaju na području Gračanice poslije 1963. godine. Prvi društveni objekat u Stjepan Polju, namijenjen za organiziranje kulturno-zabavnih sadržaja u selu izgrađen je 1968. godine. Nakon toga izgrađena je i čitaonica u zaseoku Prkuti, koja je raspolagala sa tri prostorije. Veća je služila za sastanke i priredbe, bila je opremljena sa stolovima i stolicama, radio aparatom i gramofonom. Jedna manja prostorija je služila kao čajna kuhinja, dok je u trećoj bila smještena biblioteka sa fondom od pet stotina knjiga. Ustvari, bio je to jedan od dvadesetak terenskih bibliotečkih punktova na općini, koje je razvijao Narodni univerzitet u okviru Narodne biblioteke u Gračanici. Inicijativu za otvaranje te biblioteke u Stjepan Polju pokrenuo je predsjednik omladine Ibrahim Mejremić – Šipina, a kao bibliotekar jednom ili dva puta sedmično po nekoliko sati radio je Omer Hadžić, uposlenik Narodnog univerziteta, odnosno Biblioteke u Gračanici. Na početku rada, čitaonica nije bila otvorena svaki dan već samo za sastanke i priredbe koje bi omladina pripremila povodom nekog državnog praznika, ili za prikazivanje filmova. Tada bi se u njoj služili i topli napitci koje je spravljalo lice zaduženo od predsjednika Mjesne zajednice. Ključevi od objekta bili su kod nekoga od rukovodilaca u Mjesnoj zajednici.

Godinu dana nakon otvaranja čitaonice u Prkutima, nabavljen je i televizor, s kojim je poboljšan kvalitet kulturnih sadržaja, pa je i čitaonica radila svaki dan, a i potpuno je bila predana na upravljanje omladini, tojest Aktivu 1 (jer je u Stjepan Polju postojao i Aktiv 2 u Dedićima–Druvoj stjepopoljskoj geografskoj stranci). Tako je počela i „komercijalizacija“ u objektu, pa ga je bilo lakše održavati i čistiti, plaćati TV pretplatu, kupovati nove gramofonske ploče itd. Asortiman ponude iz čajne kuhinje proširen je i na sokove

i pivo, pa je čitaonica postala i glavno sastajalište i mlađih i starijih u popodnevnom i večernjim satima. S druge strane, omladina je počela da organizuje sedmične igranke koje su bile veoma posjećene, a i za svaki praznik bi pripremali novu priredbu, uz neki pozorišni komad, sa nekoliko skečeva, par recitacija, takmičenje pjevača amatera i slično, što je bilo dovoljno za jedan dobar cjelovečernji zabavni program. Posjećenost je bila jako dobra, pa su se te priredbe vrlo često organizirale u dva dnevna termina. Povremeno su organizirani i koncerti poznatijih pjevača i pjevačkih grupa. Prvi je bio koncert grupe "Braća Babajić".

Kroz dvije godine, dakle 1970., spomenutoj "drugoj" ili "onoj" stranci-u zaseoku Dedići je napravljena i puštena u upotrebu još jedna čitaonica. I ona je startovala po istom principu i isto-nakon godinu dana predata na upravljanje omladini Aktiva 2. I ovdje je bilo uključeno još više omladine pa je kulturno-zabavni život omladine u ovom dijelu sela bio preporođen. Po otvaranju čitaonice u Dedićima, na dužnost predsjednika omladine Aktiva 2 izabran je Vehid Beganović, pa je njemu na povjerenje i predato upravljanje objektom. Za zamjenika mu je određen potpisnik ovog kazivanja-Senahid Kahrimanović. Vehid se oženio 1972. i tako prestao „biti omladinac“ te nije više bio aktivan. Njegovu ulogu i odgovornost do odlaska u vojsku preuzeo je Kahrimanović, što je inače bilo praksa sa tim omladinskim rukovodstvima, koja su se često mijenjala. Svoje programe i priredbe omladina Stjepan Polja je prikazivala i u okolnim selima, a i kod njih su gostovali amaterski glumci i pjevači iz M. Brijesnice, Malešića, Suhog Polja itd.

Vrijeme o kojem ovdje govorimo je bilo baš burno i dinamično s puno promjena u selu na bolje. U rasponu od tih 5-6 godina izgrađene su dvije čitaonice. Uporedo s njima izgrađena je i džamija u Dedićima, a odmah zatim i glavni vodovod u Stjepan Polju. Sve to su finansirali i dobrovoljnim radom izgra-

dili Stjepopoljci. Na drugoj strani, država im je 1971. godine izgradila novu školu. Za sve te radne popjede organizovana su i narodna veselja kojima je prisustvovalo i po nekoliko hiljada ljudi. U tim danima selo je bilo puno gostiju. Na tim narodnim veseljima omladina, osim što je pomagala u organizaciji proslava, sama je organizirala sportski dio programa. Za kulturni dio obezbjeđivali su pogodno mjesto na lokalitetu veselja, iznosili iz čitaonica gramofone, pojačala, zvučnike, mikrofone i gramofonske ploče. Na dan veselja sa razglasala su se puštale „Želje i pozdravi“, uz odabrane pjesme i muziku, što je tada bio veoma popularan oblik komunikacije među prisutnim na proslavi. Tako su se pribavljala (zarađivala) i značajna sredstva za pokrivanje troškova proslave i za druge aktivnosti omladine.

Izgradnjom nove škole oslobodio se novi prostor koji je omladina mogla koristiti. Porušen je pregradni zid između dvije učionice te je tako dobijena, za tadašnje prilike, ogromna prostorija pogodna za razne sadržaje. Ovim su se kulturni sadržaji centralizovali za cijelo selo, a i organizovanost omladine je postala jedinstvenija. U jednom dijelu napuštene stare škole mladi Radio-amateri su našli svoje mjesto, a novostvorena velika sala je mogla primiti preko 250 posjetilaca. Tu su se organizovale već „urbanije“ igranke sa jačim i kvalitetnijim ozvučenjem i raznovrsnijom muzikom. Sve više se, na tim zabavama, slušala rok i druga vrsta muzike kao zamjena do tada klasičnim „narodnjacima“. Počeli su da svraćaju i menadžeri tada poznatih pjevača koje su dovodili na „tezge“ u Stjepan Polje. Amaterske pozorišne predstave su također postajale sve kvalitetnije...

Možda je zgodna prilika da se na ovom mjestu i kaže kako je „gramofonizacija“, odnosno pojava gramofona u Stjepan Polju pa i u okolini, iz raznih razloga (ozvučenja, kvalitet snimljenog zvuka itd) smanjila interes za angažman tradicionalnih narodnih svirača i pjevača. To je u izvjesnom smislu nanijelo

štetu i tradiciji i kulturi jer su ti svirači postali manje interesantni, nisu nastupali pa se nisu ni pokazivali ni "dokazivali". Smanjenjem interesa za njihov izražaj, smanjena je i želja mladih da nauče svirati te tradicionalne narodne instrumente. Nije poznato da je iza tog perioda itko mlađi iz Stjepan Polja, "zatamburao", "zagudio", "puhnuo" u frulu i slično. A šteta.

No zaokret ka još boljem kvalitetu društvenog života u selu desio se 1978. godine, kada je objekat stare škole adaptiran u Dom kulture. Tada je, osim ostalih sadržaja, u novom objektu napravljena pozorišna i kino sala sa binom, garderobom i podom pod nagibom na kojem je bilo pričvršćeno oko 250 konformnih stolica. Postalo je sve drugačije jer su i klasične seoske igranke izgubile smisao.

Zašto?

Zato što je omladina masovno počela da pohađa srednju školu, a uvedene su i redovne autobuske linije pa su razne sadržaje pronalazili i u gradu. Poboljšani životni standard (stanovanje, ishrana, odijevanje), otvorene granice, novi poslovi, nova moda, novi oblici zabave, zaokupljaju pažnju mladih. Nekadašnja „veselja“, omladinske priredbe po čitaonicama, okupljanja uz televizor i u Stjepan Polju polahko padaju u zaborav.

Napomena: zahvaljujem se kazivačima koji su mi pomogli da otrgnemo od zaborava neke likove i događaje iz novije prošlosti Stjepan Polja. To su: Mehemed Hasić, Ibrahim Mejremić, Mustafa Ibrahimović, Idriz Bećirović, Hasan Avdić, Mustafa Spahić, Agan Kahrmanović, Rahim Beganović, Omer Be-

ganović, Hamdija Beganović, Huso Avdić i Mehmedalija Memić.

SUMMARY

NOTES ON THE SOCIAL LIFE OF THE VILLAGE OF STJEPAN POLJE NEAR GRAČANICA DURING THE SECOND HALF OF THE 20TH CENTURY, WITH A SPECIAL FOCUS ON YOUTH ACTIVITIES

According to his own memories and with the help of narrators from his own generation, the author tried to describe and recall some forms of social life in the Stjepan Polje village, near Gračanica, during the second half of the last century, focusing especially on the activities of younger people during the sixties. Thus, we received useful records which can be used for a better understanding of certain social processes in the countryside, in the wider area of Northeastern Bosnia during the aforementioned period. From his own experience the author emphasizes the educational significance of voluntary youth work actions during that period, which is often misjudged, and sometimes tendentiously equated with some forms of communist repressions. In the parts in which he remembers the cultural and entertainment, as well as sport programs of the youth, which he himself organized, the author clearly notices the accelerated positive trends, especially after 1965, the processes of modernization and raising the general educational and cultural level in the countryside. Through his work, a certain "transition" can be seen, from traditional way of life and social relations in the countryside towards the more modern forms of the contemporary era.

PRILOZI

KOD HASIĆA MLINA, prije 1970. Izašlo se iz krize. Djeca već imaju i gaće (mladić u prvom planu) na slici je Mustafa Ibrahimović)

Na slici se vide, s lijeva: Mehemed Hasić, Hasib Jahić, Galib Omerdić, Mujo Jahić, Hamdija Beganović, Vehid Beganović (s podignutom lopatom), Fadil Omerdić, Senahid Kahrmanović, Ševko Omerdić, Mustafa Huskić, Osmo Bajrić, ?; donji red: dijete - ?, Musto Bećirović, Grapkić Zineta, Ramza Avdić, Hasan Avdić, Mina Avdić i Hasan Havić.

Mekteb u Potok mahali. Osim vjeronauke služio je i za prve tečajeve opismenjavanja, za dramske predstave i kao prava škola za školsku 1950/51 školsku godinu. Prostor na spratu je uvijek služio kao stan za imama.

EKIPA STJEPAN POLJA na turniru u Karanovcu oko 1965.: Stoje s lijeva; Brkić Ramiz, Brkić Rasim, Dragan Gavrić (iz Karanovca), Reuf Devedžić i Dragomir Todorović (iz Karanovca) Čuče, s lijeva: Muhamed Mukić, Omer Hasić – Srce, Mustafa Ibrahimović i Refik Devedžić

STJEPOPOLJCI: Pobjednici turnira u Klokotnici 1970. – Na slici u prvom planu s lijeva su: Mehemed Hasić, Mustija Mejremić, Hazem (Fadil) Memić, Sulejman Softić. U pozadini, Senahid Kahrmanović, a na rukama navijača i igrača je Adem Kahrmanović